

Tudásmorzsa 1.

Sorozat dr. Papp Zoltán professzor emlékezéseiből

Dr. Papp Zoltán (Mezőkövesd, 1942) általános orvosi diplomáját 1966-ban Debrecenben szerezte meg. Képesítései: szülész-nőgyógyász, klinikai genetikus, egészségügyi menedzser. 1972-ben nyerte el az orvostudomány kandidátusa, 1981-ben az orvostudomány doktora tudományos fokozatot. A nemzetközi tudánymetriai értékelések alapján az egyik legnagyobb tudományos teljesítményt nyújtó klinikus Magyarországon. Közel ezer tudományos közleménye jelent meg, angol nyelvű cikkeinek „pontszáma” (impaktfaktora) eléri az 500-at, hivatkozásainak száma közel négyezer, több mint 30 szakkönyvet írt vagy szerkesztett. Egy évet Edinburghban (1978), egy évet Oxfordban (1985), fél évet New Yorkban és Newarkban töltött. Debreceni pályafutása során 1985-ben lett egyetemi tanár, 1990 és 2007 között a Semmelweis Egyetem I. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikájának igazgató professzora. Jelenleg az általa 2010-ben alapított Maternity Szülészeti és Nőgyógyászati Magánklinika (Kútvölgyi Premium) igazgatója. Irányít, szervez, betegeket fogad és vizsgál, súlyos nőgyógyászati esetekben véleményez és segít, nap mint nap operál, kollégáinak asszisztál, fiatal orvosokat és kutatókat oktat és nevel. Alapító és tiszteletbeli elnöke öt magyar tudományos társaságnak. Tíz éve szerkeszti a Nőgyógyászati és Szülészeti Továbbképző Szemlét. Számos nemzetközi társaság vezetőségi és négy nemzetközi tudományos akadémia aktív tagja, több nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságában tevékenykedik. Nemzetközileg jegyzett, ismert és elismert orvosegyéniség. 2010-ben Barcelonában a Perinatológusok Világkongresszusán Caldeyro-Barcia-életműdíjat kapott.

Dr. Papp Zoltán (Mezőkövesd, 1942) általános orvosi diplomáját 1966-ban Debrecenben szerezte meg. Képesítései: szülész-nőgyógyász, klinikai genetikus, egészségügyi menedzser. 1972-ben nyerte el az orvostudomány kandidátusa, 1981-ben az orvostudomány doktora tudományos fokozatot. A nemzetközi tudánymetriai értékelések alapján az egyik legnagyobb tudományos teljesítményt nyújtó klinikus Magyarországon. Közel ezer tudományos közleménye jelent meg, angol nyelvű cikkeinek „pontszáma” (impaktfaktora) eléri az 500-at, hivatkozásainak száma közel négyezer, több mint 30 szakkönyvet írt vagy szerkesztett. Egy évet Edinburghban (1978), egy évet Oxfordban (1985), fél évet New Yorkban és Newarkban töltött. Debreceni pályafutása során 1985-ben lett egyetemi tanár, 1990 és 2007 között a Semmelweis Egyetem I. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikájának igazgató professzora. Jelenleg az általa 2010-ben alapított Maternity Szülészeti és Nőgyógyászati Magánklinika (Kútvölgyi Premium) igazgatója. Irányít, szervez, betegeket fogad és vizsgál, súlyos nőgyógyászati esetekben véleményez és segít, nap mint nap operál, kollégáinak asszisztál, fiatal orvosokat és kutatókat oktat és nevel. Alapító és tiszteletbeli elnöke öt magyar tudományos társaságnak. Tíz éve szerkeszti a Nőgyógyászati és Szülészeti Továbbképző Szemlét. Számos nemzetközi társaság vezetőségi és négy nemzetközi tudományos akadémia aktív tagja, több nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságában tevékenykedik. Nemzetközileg jegyzett, ismert és elismert orvosegyéniség. 2010-ben Barcelonában a Perinatológusok Világkongresszusán Caldeyro-Barcia-életműdíjat kapott.

1. Az első tanítómesterek

A tudományos siker, aki már megízlelte, elmondhatja, nagyszerű érzés. A régi mondás szerint a magas célhoz azonban rögzös, meredek út vezet, amelynek mentén azonban gyönyörű virágok pompáznak.

Amikor 2010 szeptemberében Barcelonában a Perinatológusok Világkongresszusán első ízben nekem adták át a Roberto Caldeyro-Barcia-életműdíjat, az indoklás különösen megérintett: „...a szülészetben kifejtett több évtizedes klinikai, szervező, oktató és kutató munkásságáért, különös tekintettel a 40 évvel ezelőtt általa kezdeményezett genetikai amniocentézis útján nyert magzatvízsejtek kromoszómavizsgálatának kidolgozásában és bevezetésében játszott úttörő szerepéért.” Visszagondoltam, mi minden kellett ehhez és általában egy tudományos felfedezéshez. A körülmények szerencsés találkozása (persze „a szerencse azokat látogatja meg, akik felkészülten várják”), de ezek közül is talán a legfontosabb, hogy legyenek az embernek példaképei, tanítómesterei. És nekem ez volt az

első meghatározó szerencsém, hogy induláskor két olyan tudósprofesszorral hozott össze a sorsom, akiknek a szakmai érdeklődését közel éreztem saját csírázó gondolataimhoz.

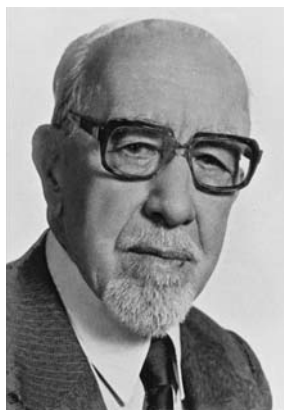
1960-ban érettségiztem Mezőkövesden, az év szeptemberében kezdtem el tanulmányaimat a Debreceni Orvostudományi Egyetemen. A genetikáról érdemben először elsőéves orvostanhallgató koromban, Szabó Gábor professzor előadásain hallottam. Akkor ő 33 éves volt, jól lehet párttámogatással, de szakmailag egyértelműen megérdemelten lett a Biológiai Intézet alapítója. Rajongva hallgattuk végtelenül elegáns előadásait és bátor kijelentését, miszerint nincs nyugati és keleti genetika, genetika csak egy van. Megtalálta a módját, hogy óvatosan, de világossá tegye a sztálini diktatúra kreatúráiról, Micsurinról, Lisenkóról és Lepesinszkájáról alkotott véleményét, és meggyőzött bennünket arról, hogy nem lesz a búzamazgból rozs, ha öntözik, és árpa, ha még jobban öntözik. Gének pedig igenis vannak. Megtanította nekünk a Mendel által leírt öröklődési törvényszerűségeket. Akkoriban már bizonyított tény volt az

örökítőanyag szerkezete, Watson és Crick 1953-ban közölték a DNS (dezoxiribonukleinsav) kettős spirál felépítését, Tjio és Levan pedig 1956-ban, hogy az emberi kromoszómaszám nem 48, mint addig hitték, hanem 46. Bár akkor a tudományos információk terjedése nem percekben volt mérhető, mint manapság, az eredmények bejelentéséhez a keleti blokkban bátorságra volt szükség. Különösen értékelendő ez, ha belegondolunk, hogy a Szovjetunióban Sztálin több ezer természettudóst kivégeztetett, mert eredményeiket és gondolataikat nem rejtették véka alá, és nem csatlakoztak a politika által elvárt áltudományos vonulatokhoz. (Ennek bizonyító képsoraival 1994 szeptemberében szembesültem Kanadában a montreali FIGO Világkongresszuson.)

A tanév végén aztán nagy meglepetésemre a biológiaszigorlaton megkaptam Szabó professzortól életem egyetlen közepesét, mivel nem tudtam a DNS-ről az utolsó tantermi előadáson elmondottakat. Akár meg is buktathatott volna, nyilván azért kegyelemezett meg, mert addig minden vizsgám jeles volt. Érdekes, ezért soha nem haragudtam meg rá, sőt az azt követő 30 évben, amit Debrecenben töltöttem, közel kerültem hozzá. Voltam egyetemi tanulmányi felelős, amikor ő rektor, mindenesetre éveken át nyomon követte genetikai érdeklődésemet. Szakmai eredményeimet mindig értékelte, de láttam rajta, hogy izzadságszagúnak érzi őket. Munkamániásnak és szkriptománnak tartott. Ennek ellenére mindig felnéztem rá, és csodáltam életművészetét. Kordbársony nadrágban tartotta előadásait, és már akkor Svájcba járt síelni, amikor mi még nem tudtuk, hol van a Hajdúböszörménybe induló busz végállomása. A 30 év során sokszor működünk eredményesen együtt. Feltétlenül tanítómesteremnek tekintem.

*

Az elsőéves biológiaoktatás után néhány évig nem hallottam genetikáról, negyedéves koromban viszont Árvay Sándor professzor előadásainak hatására beleszerettem a szülészetbe, és ekkor fogalmazódott meg bennem először, hogy a szülészet tárgyát, a magzatot és a genetikai tudományát összehangoljam. (Magamban ezt magzati orvostudománynak neveztem.) A következő 2-3 évben ezért elkezdtem azon dolgozni, hogy a Szülészeti Klinikára kerülhesek. Ebben elsősorban Jakubecz Sándor tanársegéd

Dr. Árvay Sándor

Dr. Szabó Gábor

volt segítségemre, aki éppen morfológiai szakirányú munkacsoportot szervezett, és az Anatómiai Intézetben diákkörösként eltöltött éveimet ígéretesnek gondolván, elkezdett lobbizni érdekemben Árvay Sándor professzor úrnál. A Szülészeti Klinika társas összejövetelére meghívta zenekarunkat, Árvay professzor szaxofonosként látott, illetve hallott először.

Egyetemistaként nagyon nehéz volt a tanészkező professzorok „közelébe” férkőzni. A tantermi előadásoknál a legtöbb tantárgy keretében többet jelentett a gyakorlatvezetők közvetlen „hozzáférhetősége” révén megszerzett tudás. Soha nem felejttem el legkedvesebb gyakorlatvezetőimet: Dr. Mándi Barnabás (anatómia), Dr. Dezső István (kémia), Dr. Zsindely Attila (biokémia), Dr. Szentiványi Mátyás (élettan), Dr. Dévényi István (kórbonctan), Dr. Uri József (gyógyszertan), Dr. Vághy Imre (sebészet), Dr. Keszthelyi Mihály és Dr. Demény Péter (belgyógyászat), Dr. Takács István (szülészet), Dr. Karmazsin László (gyermekgyógyászat) és Dr. Hüllay József (ideggyógyászat).

A végzésünkkor a rendkívül demokratikus érzelmű Juhász Pál pszichiáter és neurológus-professzor volt az egyetem rektora, aki kizárólag az egyetemi évek alatt nyújtott teljesítményünk alapján osztotta ki az állásokat. Egyenként mentünk be az általa elnökölt bizottsághoz, és megmondhattuk, milyen állást szeretnénk. Akkoriban a szülészet volt a befutó, ezért évfolyamelsőként én is és a második is a szülészetet kérte és kapta. Így kerültem Gardó Sándor barátommal 1966 szeptemberében Árvay Sándor professzor klinikájára és Jakubecz Sándor morfológiai munkacsoportjába.

Árvay professzor korán megérezte a citogenetika jelentőségét és hasznosíthatóságát a szü-

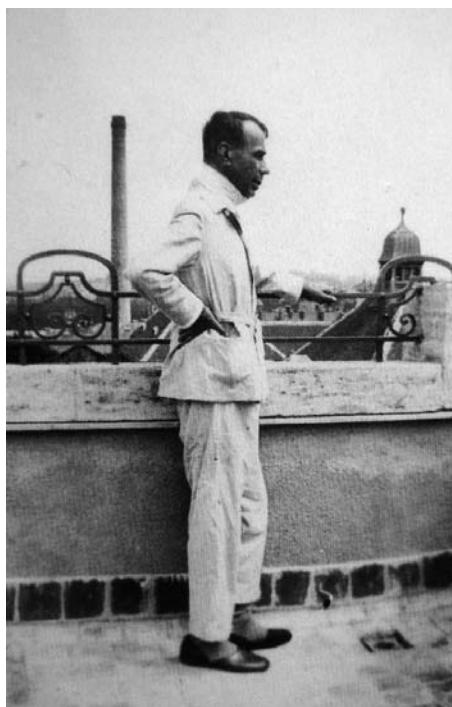
lészetben és a nőgyógyászatban, s egyik munkatársát már korábban elküldte Schuler Dezső professzorhoz, a pesti gyermekklinikára tanulmányútra. Ő azonban hamarosan elhagyta az országot, még mielőtt Debrecenben bevezette volna a módszert, így Gardó Sándorral együtt nekünk adatott meg, hogy Pesten tanuljunk szövettanyésztést és kromoszómavizsgálatot, egyrészt Schuler Dezső professzortól, másrészt Törő Imre professzor támogatásával Török Otília kutatóbiológustól.

Miközben szorgalmasan igyekeztem a szülészet és nőgyógyászat elméleti és gyakorlati

alapjait elsajátítani, minden szabad időmet tudományos kutatómunkára fordítottam. És akkor egyszer Szabó Gábor professzor felhívott telefonon, hogy felkereste egy házaspár, akiknek vérzékenységekben szenvedő két fiúgyermekük meghalt, és meg tudnám-e határozni korai terhességben a magzat nemét, mert csak leánymagzat esetén mernék vállalni egy újabb terhesség kiviselését. Fel volt adva a lecke, segíteni is akartam, de főleg bizonyítani, hogy alkalmas vagyok a feladat megoldására. És akkor hozzáfogtam életem első tudományos kísérlet-sorozatához.

Újabb dokumentumok Kosztolányi betegségéről és haláláról

Kosztolányi Dezső 1936. november 3-án halt meg az Új Szent János Kórházban. Edigi tudásunk alapján¹ szájuüregi daganatot diagnosztizáltak a költőn, még 1933-ban, a *Hajnali részegség* című versének megírása előtt. Több műtéten is átesett, illetve Stockholmban is járt háromszor sugárkezelésen. 1936. augusztus 8-án azonban egy hirtelen rosszullet miatt az Új Szent János Kórházba szállították, ahol gégemetszést kellett végezni rajta. Ettől kezdve nem tudott már beszélni, s ún. beszélgetőlapok segítségével tartotta a kapcsolatot a környezetével. Ezeknek a dokumentumoknak egy megközelítőleg 800 lapból álló része fennmaradt, s az MTA Könyvtára Kézirattárában (MTAKK) hozzáférhető. A tavaly megjelent, „*most elmondom, mint veszttem el*” Kosztolányi Dezső betegségének és

Kosztolányi Dezső a János kórház teraszán.
Amatőr felvétel

halálának dokumentumai címet viselő kötet (szerk. Arany Zsuzsanna, Kalligram, Pozsony, 2010) nyomtatásban is közli a följegyzéseket, kritikai forráskiadásban, magyarázó jegyzetekkel és további dokumentumokkal (úgy mint kortárs visszaemlékezések, nekrológok, halotti anyakönyvi kivonat stb.) kiegészítve.

Az utolsó följegyzések közlése nem utolsósorban etikai kérdéseket is fölvetett, amire az említett kötet bevezetője is kitért, illetve az elmúlt egy évben vita tárgyává is vált a kortárs kritikában. Nincs arra vonatkozó forrásunk, hogy Kosztolányi jóváhagyta volna a közlésüket, azonban mind feleségének, mind Ascher

Oszkárnak² több ízben is könyörgött, hogy oszszák meg mindenkivel szenvedésének történetét. Utóbbi a következőket írja *Az Est* című na-